

KUNSKAPSSKOLANS ÅTERKOMST:

DEN SVENSKA GRUNDSKOLANS KVALITET ÖVER TID

GABRIEL HELLER-SAHLGREN

JUNI 2022

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
INTRODUKTION	4
METOD	6
PISA	7
TIMSS	9
Årkurs 8.....	9
Årkurs 4.....	11
PIRLS.....	13
ICCS	14
HUR PRESTERAR SVENSKA ELEVER I SLUTET AV GRUNDSKOLAN I RELATION TILL ELEVER I ANDRA JÄMFÖRBARA LÄNDER?	15
APPENDIX.....	19

SAMMANFATTNING

- Fram till omkring 2010 föll resultaten i svensk skola. ”PISA-raset” har fortsatt att prägla skoldebatten i Sverige. Under 2010-talet har grundskolans kvalitet däremot förbättrats ordentligt.
- En djupare analys av PISA och andra internationella kunskapstester visar att svensk skola helt och hållet återhämtat sig efter PISA-raset, sannolikt tack vare reformer som genomfördes runt 2010.
- Justerar man för invandringens effekter är den svenska skolan numera bland de absolut bästa. Sverige är ett av ytterst få länder som når topppositioner i OECD i alla tre undersökningar av elever i slutet av grundskolan.
- Den svenska grundskolan är idag bäst i Norden – och bland de bästa i OECD – kunskapsmässigt. Givet hur ofta Sveriges skola har dömts ut är detta ett slående resultat som förtjänar större uppmärksamhet.

INTRODUKTION

Internationella elevundersökningar är viktiga då de utgör de enda externt rättade och nationellt representativa kunskapsbaserade proven i den svenska grundskolan. De är också ovärderliga för att förstå hur Sveriges resultat förändras över tid.

Under lång tid föll de svenska resultaten i internationella undersökningar. Men under det senaste decenniet har det skett en vändning. Även om förbättringarna i den senaste PISA-omgången är omstridda pekar resultatkurvan i andra undersökningar i samma riktning.

Förändringar i internationella provresultat kan dock inte enbart härledas till hur den svenska skolan har förändrats kvalitetsmässigt, eftersom det finns andra faktorer som bidrar till resultaten. En viktig sådan faktor är den förändrade elevsammansättningen som har uppstått till följd av invandringen.

Elever med utländsk bakgrund presterar i regel sämre än elever med inhemsk bakgrund, vilket innebär att öknings i andelen elever med utländsk bakgrund per automatik tenderar att leda till lägre genomsnittliga resultat. Förändringar i kunskaperna bland elever med utländsk bakgrund beror också på många faktorer som inte har med skolan att göra. Exempelvis härstammar elever med utländsk bakgrund idag inte från samma länder som

de gjorde för 20 år sedan, vilket sannolikt påverkar gruppens resultat oavsett skolväsendets kvalitet.

När man studerar kvalitetsutvecklingen i skolan är det därför rimligt att fokusera på eleverna med svensk bakgrund specifikt. Kunskapsutvecklingen bland elever med svensk bakgrund kan inte heller helt och hållet härledas till skolan – eftersom det finns omkringliggande orsaker även för deras resultat – men den påverkas i varje fall inte i samma utsträckning av rena kompositionsförändringar som resultatsnittet bland alla elever eller snittet bland elever med utländsk bakgrund.

Den här rapporten redovisar därför med hjälp av grunddata hur kunskaperna bland alla elever, elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund har utvecklats över tid separat i alla internationella undersökningar som svenska grundskoleelever har deltagit i.

Totalt sett råder det ingen tvekan om att resultaten föll fram till runt 2010, för att sedan generellt förbättras bland alla grupper. Dock var fallet mindre bland elever med svensk bakgrund. Dessa elever har också förbättrat sina resultat i större utsträckning sedan 2010. Elever med svensk bakgrund har också fortsatt att förbättra sina resultat i de senaste undersökningarna i grund-

skolans senare år, medan kunskaperna har stagnerat bland elever med utländsk bakgrund.

I PISA har hela fallet raderats ut sedan år 2000 bland elever med svensk bakgrund. Fallet bland dessa elever pågick i tolv år, men hämtades igen på sex år. I TIMSS bland åttondeklassare med svensk bakgrund har hela 50 respektive 60 procent av fallet sedan 1995 raderats ut i matematik respektive naturvetenskap. Kunskaperna bland elever med svensk bakgrund var faktiskt högre i TIMSS 2019 än de var i TIMSS 2003.

Andra undersökningar stödjer denna bild. I PIRLS, som mäter läsförståelse bland fjärdeklassare, är exempelvis i princip hela kunskapsfallet sedan 2001 uträdat bland elever med svensk bakgrund. Förbättringarna i grundskolans tidigare år – liksom i samhällskunskap i årskurs 8 – är dock tydligare även bland elever med utländsk bakgrund.

Bilden är likadan om man studerar andelen låg- och högpresterande elever i de olika undersökningarna. Över lag har andelen lågpresterande elever med svensk bakgrund sjunkit, medan andelen högpresterande elever har ökat, sedan runt 2010. I PISA 2018 var exempelvis andelen högpresterande elever med svensk bakgrund 16 procent i läsförståelse, att jämföra med 12 procent i PISA 2000. Och i TIMSS 2019 var 16 procent av åttondeklassare med svensk bakgrund högpresterande i naturvetenskap – sju procentenheter högre än i TIMSS 2003 och bara fyra procentenheter lägre än i TIMSS 1995.

Andelen högpresterande elever med utländsk bakgrund har samtidigt minskat radikalt över lag och inte återhämtat sig alls, eller åtminstone inte i samma utsträckning som andelen högpresterande elever med svensk bakgrund. Undantaget är i PIRLS och ICCS där andelen högpresterande elever med utländsk bakgrund också har ökat något.

Hur presterar svenska elever i slutet av grundskolan i relation till elever i resten av Norden och OECD? Efter 2010-talets kraftiga uppgång när elever med svensk bakgrund i Sverige idag samma nivå som elever med finländsk bakgrund i Finland,

och högre nivåer än motsvarande elever i andra nordiska länder, i både PISA och TIMSS. I ICCS når Sverige en delad förstaplats med Danmark bland dessa elever, med markant högre resultat än Finland. Sverige når alltså toppen i alla tre undersökningar. Totalt sett tyder det mesta därför på att svensk grundskola idag faktiskt är bäst i Norden kunskapsmässigt, när man jämför lika med lika.

I sammanhanget kan även nämnas att elever med utländsk bakgrund i Sverige också når samma resultat som elever med utländsk bakgrund i Finland i alla tre undersökningar som genomförs i slutet av grundskolan. Dessa elever tycks alltså inte heller nå sämre resultat i den svenska skolan jämfört med den finländska.

I jämförelse med elever med inhemsk bakgrund i andra OECD-länder når Sverige också toppnivåer. I PISA 2018 nådde man en delad andra plats – endast tydligt efter Estland – tillsammans med länder som Finland, Sydkorea, Tyskland, Kanada och Japan. I TIMSS 2019 nådde man en delad tredjeplats – endast tydligt efter Sydkorea och Japan – tillsammans med länder som Finland, Litauen och USA. Och i ICCS 2016 nådde man alltså en delad förstaplats tillsammans med Danmark, med avsevärt högre resultat än länder som Finland, Sydkorea och Estland. Sverige är faktiskt ett av ytterst få länder som når toppositioner inom OECD i alla tre undersökningar som genomförs på högstadiet, bland elever med inhemsk bakgrund.

Slutsatsen är tydlig: elevprestationerna i alla internationella prov tyder på att grundskolans kvalitet förbättrades ordentligt under 2010-talet. Den svenska grundskolan är idag bäst i Norden – och bland de bästa i OECD – kunskapsmässigt, när man jämför lika med lika. Givet hur ofta Sveriges skola har dömts ut är detta ett slående resultat som förtjänar större uppmärksamhet.

METOD

Rapporten redovisar med hjälp av grunddata hur kunskaperna (1) i snitt, (2) bland elever med svensk bakgrund och (3) bland elever med utländsk bakgrund har utvecklats över tid i alla internationella undersökningar som Sverige har deltagit i.

Jag studerar alla internationella mätningar som Sverige deltagit i på grundskolenivå: PISA, TIMSS, PIRLS och ICCS. PISA mäter 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap; TIMSS mäter fjärdeklassares och åttondeklassares kunskaper i matematik och naturvetenskap; PIRLS mäter fjärdeklassares prestationer i läsförståelse och ICCS mäter åttondeklassares medborgarkunskaper (i praktiken samhällskunskaper)¹.

Det finns olika definitioner gällande vilka elever som anses ha svensk bakgrund. Definitionerna varierar också mellan olika internationella undersökningar – och Skolverket tenderar att följa dessa olika definitioner.

Jag väljer dock att använda PISA-definitionen i alla undersökningar, för att enklare kunna jämföra resultatutvecklingen i de olika proven. Elever med svensk bakgrund definieras som de som har åtminstone en förälder född i Sverige. Övriga elever

bedöms ha utländsk bakgrund. Elevernas bakgrund bestäms på basis av elevernas svar i elevenkäter.²

Jag studerar även skillnaderna i kunskaper mellan elever med inhemsk bakgrund i Sverige och andra OECD-länder, i undersökningarna som genomförs i slutet av grundskolan. I dessa jämförelser använder jag motsvarande definitioner av vilka elever som anses ha inhemsk och utländsk bakgrund i respektive land.

Alla analyser baseras på grunddata från de internationella organisationerna OECD och IEA, som genomför undersökningarna som studeras. Jag använder samma statistiska metoder som OECD och IEA (och Skolverket) för att ta fram snitten för de olika elevgrupperna. I undersökningarna svarar inte eleverna på alla frågor, eftersom det skulle leda till för långa prov. I stället skattas ett totalresultat från "plausibla värden" över elevernas resultat, som sedan aggregeras med en speciell modell. Detta skapar en viss osäkerhet i estimaten som bör tas hänsyn till. Alla beräkningar tar hänsyn till detta på de sätt som rekommenderas av OECD respektive IEA.

¹ Appendixet redovisar också resultatkurvorna för TIMSS Advanced, som mäter kunskaper bland avgångselever som går på naturvetenskaps- och teknikprogrammet på gymnasiet och som har läst minst Matematik 4 eller Fysik 2 i sista året på gymnasiet. Men på grund av förändringar i kurssystemet och sammansättningen av elever som läser naturvetenskaps- och teknikprogrammet är det svårare att dra slutsatser från dessa studier.

² Ett fåtal elever har inte svarat på någon av de två frågorna om föräldrarnas födelseland. Dessa räknas med i gruppen övriga elever.

PISA

Figur 1–3 visar resultatförändringarna i PISA i alla tre ämnen. Resultaten föll fram till år 2012, men har därefter förbättrats i alla grupper. Bland elever med utländsk bakgrund föll dock resultaten något i läsförståelse i den senaste undersökningen, medan resultaten bland elever med svensk bakgrund fortsatte uppåt i alla tre ämnen.

Betydelsen av elevsammansättning har ökat över tid, vilket reflekteras i att skillnaden mellan de genomsnittliga resultaten och resultaten bland elever med svensk bakgrund har blivit större. Bland elever med svensk bakgrund var resultaten i PISA 2018 lika bra som i PISA 2000. Hela fallet mellan 2000 och 2012 är alltså uttraderat. Däremot var resultaten bland elever med utländsk bakgrund sämre i PISA 2018 än i PISA 2000 över lag. Hela den kvarvarande genomsnittliga resultatskillnaden mellan PISA 2000 och PISA 2018 förklaras alltså av förändrad elevsammansättning.

När man i stället studerar andelen låg- och högpresterande elever i figur A3–A8 i Appendixet framträder samma bild. Andelen lågpresterande elever ökade fram till 2012, men har sedan dess sjunkit ordentligt. Andelen lågpresterande elever i läsförståelse och naturvetenskap var visserligen högre i PISA 2018 än den var i PISA 2000, men detta beror helt och hållet på elevsammansättningen. Bland

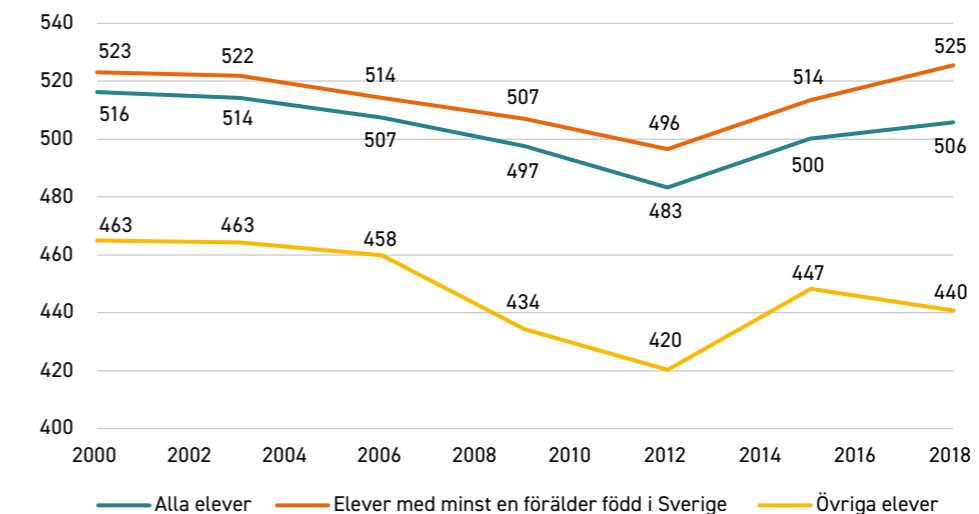
elever med svensk bakgrund var andelen i princip lika hög i PISA 2018 som i PISA 2000.

Samtidigt har andelen högpresterande elever i PISA ökat rejält i alla ämnen sedan PISA 2012 bland elever med svensk bakgrund, men knappt ökat något alls bland elever med utländsk bakgrund. I läsförståelse var andelen i PISA 2018 faktiskt 16 procent bland elever med svensk bakgrund, att jämföra med 12 procent i PISA 2000. Hela fallet i andelen högpresterande elever i matematik och naturvetenskap är samtidigt borta bland dessa elever.

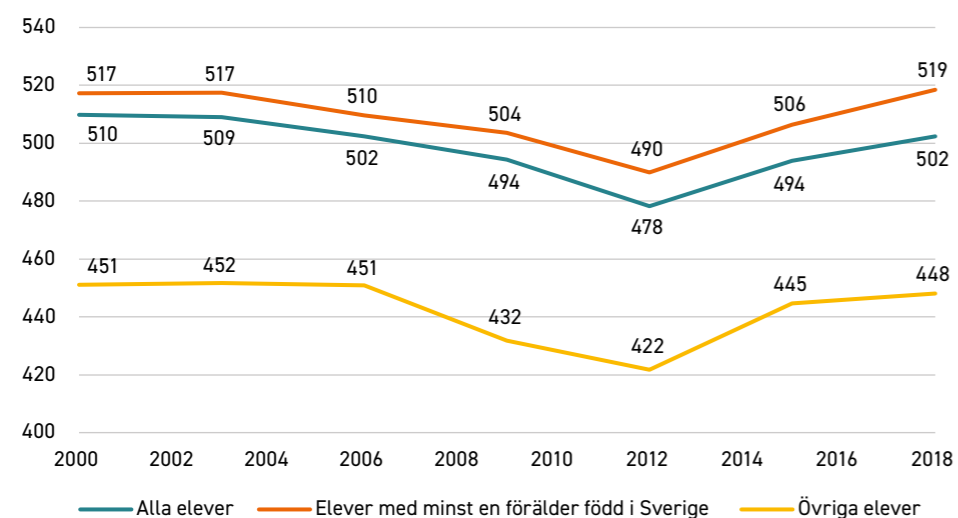
PISA 2018 har blivit ifrågasatt på grund av exkluderingar och bortfall av elever, men det finns ingenting som tyder på att detta skulle ha påverkat elever med svensk bakgrund. Och dessa elever presterade i snitt lika bra i PISA 2018 som de gjorde år 2000.

PISA-undersökningen tyder alltså på att den svenska skolans kvalitet sjönk fram till och med 2012, men nu är tillbaka på (minst) 2000 års nivåer efter en markant förbättring mellan 2012 och 2018. Fallet som pågick under tolv år hämtades alltså igen på sex år.

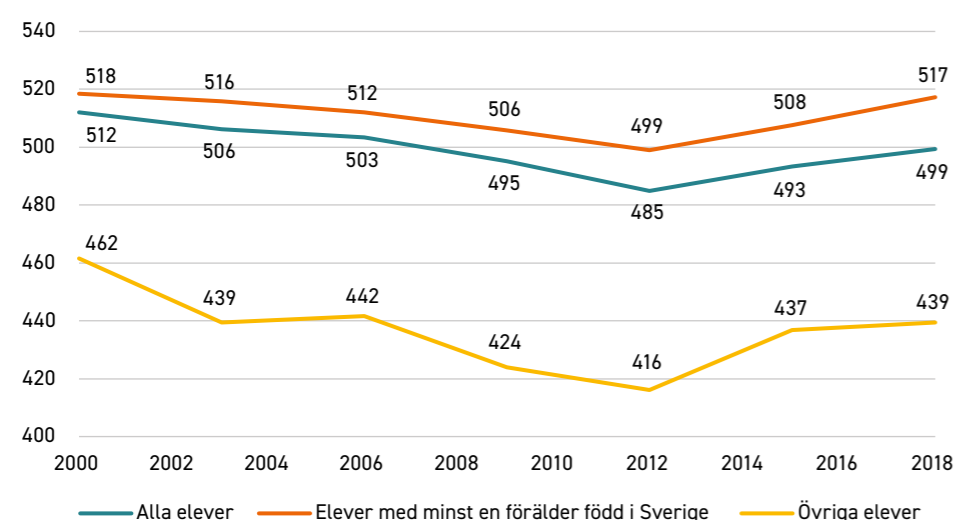
Figur 1. PISA-resultaten i läsförståelse

Figur 2. PISA-resultaten i matematik

Figur 3. PISA-resultaten i naturvetenskap

TIMSS

ÅRKURS 8

Figur 4–5 visar resultatförändringarna i TIMSS bland åttondeklassare. Bilden är lik den i PISA. Resultaten föll fram till år 2011, men har därefter förbättrats bland alla grupper. Bland elever med utländsk bakgrund var resultatuppgången dock mindre, och begränsad till matematik, och den stagnerade också i den senaste undersökningen, medan resultaten bland elever med svensk bakgrund fortsatte uppåt i bägge ämnen.

Betydelsen av elevsammansättning har ökat över tid, vilket reflekteras i att skillnaden mellan de genomsnittliga resultaten och resultaten bland elever med svensk bakgrund har ökat. 27 procent av förändringen i matematikresultat mellan TIMSS 1995 och 2019 förklaras av förändrad elevsammansättning. I naturvetenskap är siffran 50 procent.

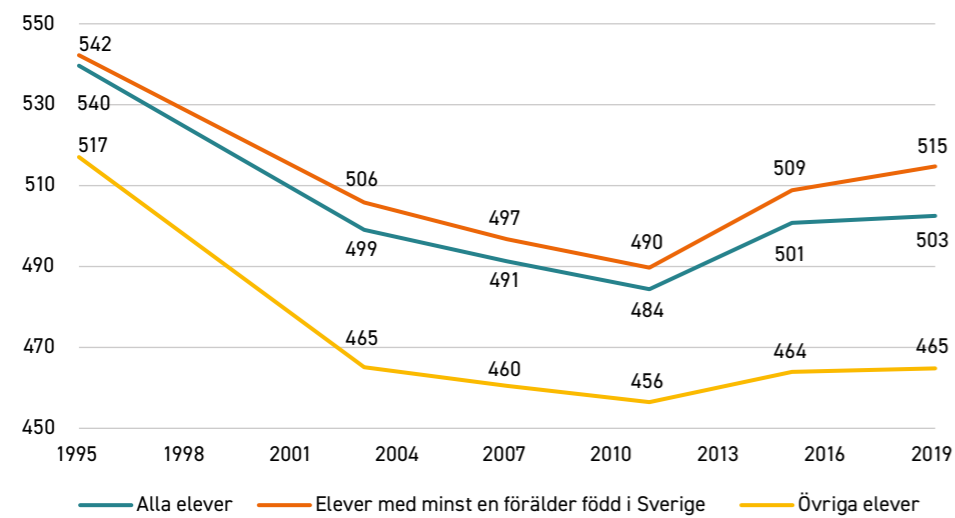
Bland elever med svensk bakgrund var resultaten bättre i TIMSS 2019 än i TIMSS 2003, med statistisk säkerställd marginal i bägge ämnen. Jämfört med TIMSS 1995 har 48 procent av fallet i matematik och 59 procent av fallet i naturvetenskap hämtats upp bland elever med svensk bakgrund. Åttondeklassare med svensk bakgrund presterade endast 16 poäng sämre i naturvetenskap i TIMSS 2019 än i TIMSS 1995. Däremot har upphämtningen bland elever med övrig bakgrund varit mer modest: endast 15 procent i matematik och 6 procent i naturvetenskap.

Figur A9–A12 i Appendixet redovisar i stället andelen låg- och högpresterande elever. Andelen lågpresterande elever i matematik och naturvetenskap har inte sjunkit sedan 2011. Andelen var därför också högre i TIMSS 2019 än den var i TIMSS 1995. Men detta beror framför allt på förändringar i elevsammansättningen. Andelen lågpresterande elever med utländsk bakgrund har skjutit i höjden sedan 1995 och har knappt fallit över huvud taget. Bland elever med svensk bakgrund var andelen endast något högre i TIMSS 2019 jämfört med TIMSS 1995.

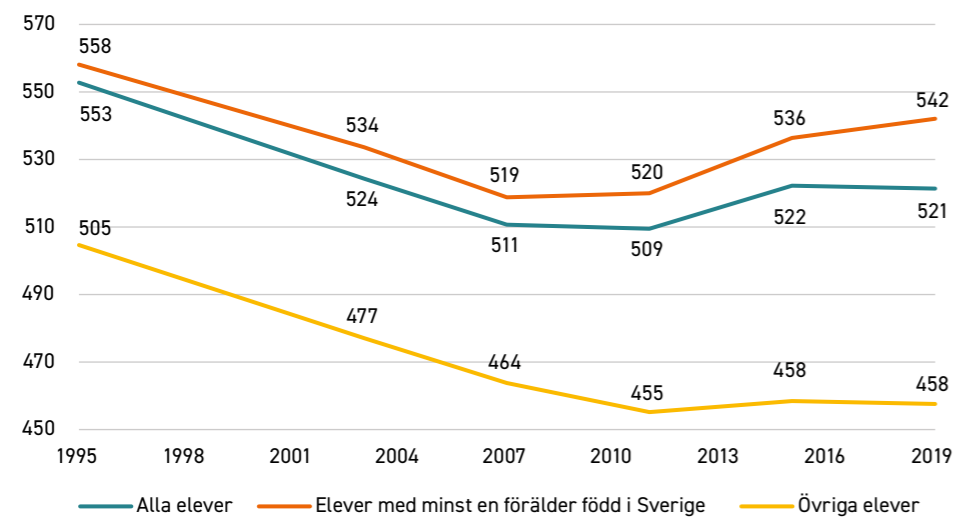
Samtidigt har andelen högpresterande elever i TIMSS ökat rejält i alla ämnen sedan TIMSS 2011 bland elever med svensk bakgrund, men knappt ökat något alls bland elever med utländsk bakgrund. I naturvetenskap var andelen elever som presterade på avancerad nivå 16 procent i TIMSS 2019, att jämföra med 20 procent i TIMSS 1995. Andelen högpresterande elever med svensk bakgrund är också högre i TIMSS 2019 än den var i TIMSS 2003 i både matematik och naturvetenskap.

TIMSS-undersökningen bland åttondeklassare tyder alltså på att den svenska skolans kvalitet sjönk fram till runt 2011, men att den därefter har förbättrats markant. Liksom i PISA har resultaten bland elever med svensk bakgrund fortsatt uppåt i det senaste provet.

Figur 4. TIMSS-resultaten i matematik (årskurs 8)

Figur 5. TIMSS-resultaten i naturvetenskap (årskurs 8)

ÅRKURS 4

Figur 6–7 visar resultatförändringarna i TIMSS bland fjärdeklassare. Sverige har endast deltagit med fjärdeklassare sedan 2007, men förändringarna liknar de som kan skönjas i högre årskurser sedan dess. Resultaten har ökat mellan 2007 och 2019. Betydelsen av elevsammansättning har ökat över tid, vilket reflekteras i att skillnaden mellan resultaten för alla elever och resultaten bland elever med svensk bakgrund har blivit något större. Den stora förbättringen som skedde mellan 2011 och 2015 i matematik, och mellan 2007 och 2015 i naturvetenskap, gällde i praktiken enbart elever med svensk bakgrund.

Samtidigt står det klart att resultaten bland elever med utländsk bakgrund förbättrades mest mellan 2015 och 2019. Resultaten bland elever med svensk bakgrund har i stället nu stagnerat. Detta skiljer sig från hur det ser ut i grundskolans senare år i både PISA och TIMSS. Förhoppningsvis tyder det på att elever med utländsk bakgrund har påbörjat vandringen uppåt – och att detta senare även får utslag högre upp i åldrarna.³ Men att resultaten har stagnerat bland elever med svenska bakgrund är naturligtvis inte positivt. Resultaten är dock fortfarande mycket bättre än i den första undersökningen.

Figur A13–A16 i Appendixet redovisar i stället andelen låg- och högpresterande elever. Andelen lågpresterande elever med svensk bakgrund har i snitt sjunkit marginellt mellan 2007 och 2019, men en större minskning ägde rum bland elever med utländsk bakgrund mellan 2015 och 2019.

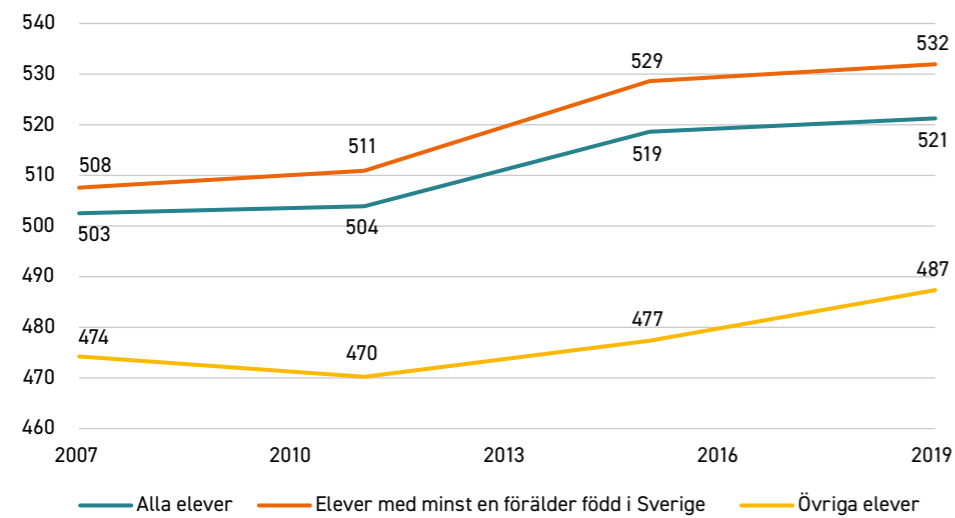
Samtidigt har andelen högpresterande elever med svensk bakgrund ökat ganska rejält i bägge ämnen sedan 2007, även mellan 2015 och 2019, men stått still bland elever med utländsk bakgrund.

Den genomsnittliga förbättringen som skedde bland elever med utländsk bakgrund mellan 2015 och 2019 berodde alltså på att lägre presterande elever förbättrade sig. Medan högpresterande elever med svensk bakgrund blev fler var inte detta tillräckligt för att förhindra den genomsnittliga stagnationen som noterades ovan.

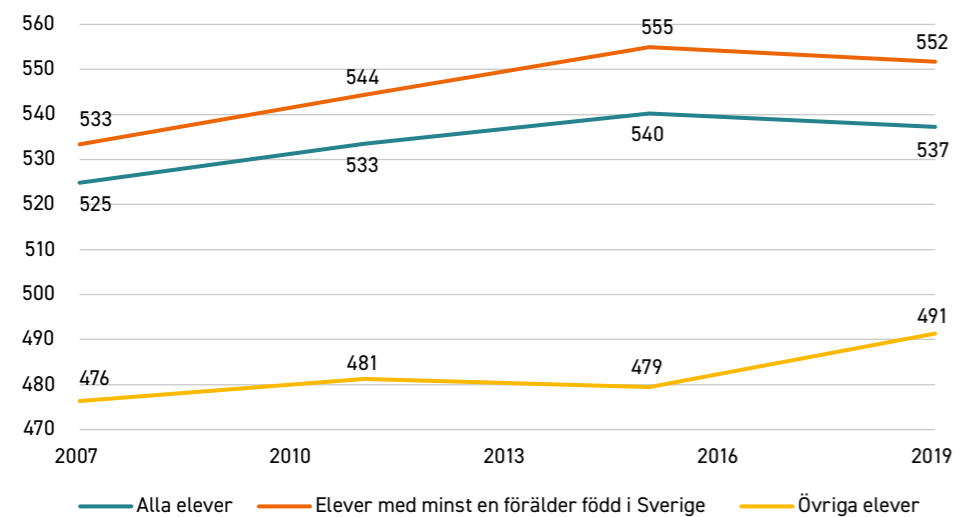
TIMSS-undersökningen bland fjärdeklassare tyder alltså på att skolkvaliteten i grundskolans tidigare år har ökat sedan 2011 i matematik och sedan 2007 i naturvetenskap.

³ Trots att förbättringen var betydligt större bland övriga elever mellan 2015 och 2019 minskade inte gapet mellan resultatsnittet för alla elever och snittet bland elever med svensk bakgrund. Detta trots att andelen elever med svensk bakgrund minskade med cirka 4,5 procentenheter. Detta beror sannolikt på viktningen av elever, som gör att olika elever bidrar olika mycket till resultatsnittet. Viktningen görs för att göra urvalet representativt.

Figur 6. TIMSS-resultaten i matematik (årskurs 4)

Figur 7. TIMSS-resultaten i naturvetenskap (årskurs 4)

PIRLS

Figur 8 visar resultatförändringarna i PIRLS bland fjärdeklassare. Bilden är lik den för motsvarande år i TIMSS bland åttondeklassare. Resultaten föll fram till år 2011, men har därefter förbättrats i alla grupper. PIRLS-resultaten var i mitten på 2010-talet i praktiken tillbaka på nivåerna i början av 2000-talet, speciellt bland elever med svensk bakgrund.⁴ Resultaten i PIRLS 2021 redovisas i december 2022 och det återstår att se om resultaten fortsätter att följa utvecklingen i de andra undersökningarna.

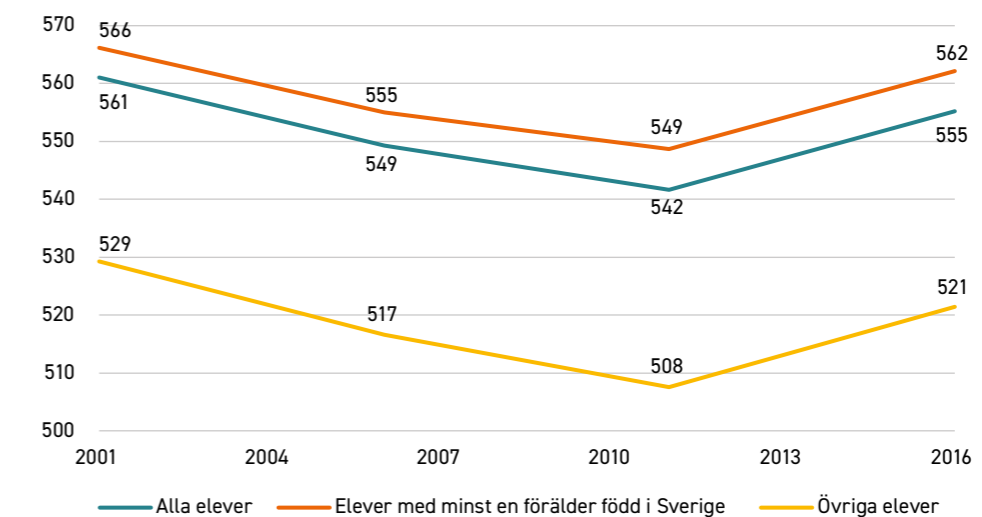
I PIRLS har betydelsen av elevsammansättningen enbart ökat marginellt över tid. Detta reflekterar att andelen elever med utländsk bakgrund i undersökningen ökade ganska måttligt mellan 2001 och 2016, samt att resultaten bland elever med svensk bakgrund och bland elever med utländsk bakgrund har försämrats och sedan förbättrats i ungefär lika hög utsträckning.⁵

Figur A17–A18 i Appendixet redovisar i stället andelen låg- och högpresterande elever. Andelen lågpresterande elever i PIRLS 2016 var exakt lika

⁴ Resultaten i PIRLS 2016 var inte sämre än resultaten i PIRLS 2001 med statistiskt säkerställd marginal bland elever med svensk bakgrund. Resultaten i PIRLS 2016 bland alla elever var dock något sämre än resultaten i PIRLS 2001 med marginellt statistiskt säkerställd marginal (10 %-nivån).

⁵ Generellt ökade andelen elever med utländsk bakgrund i mindre utsträckning i PIRLS och TIMSS jämfört med i PISA mellan tidigt 2000-tal och runt 2015. Detta kan bero på att urvalet är årskursbaserat i PIRLS och TIMSS, men åldersbaserat i PISA. Mellan TIMSS 2015 och TIMSS 2019 ökade dock andelen elever med utländsk bakgrund ganska rejält bland både fjärdeklassare och åttondeklassare. Sannolikt kommer andelen elever med utländsk bakgrund i PIRLS 2021 därför också ha ökat.

Figur 8. PIRLS-resultaten i läsförståelse (årskurs 4)

hög som i PIRLS 2001, både bland elever med svensk bakgrund och bland elever med utländsk bakgrund. Samtidigt har andelen högpresterande elever ökat sedan 2011, både bland elever med svensk bakgrund och bland elever med utländsk bakgrund.

PIRLS-undersökningen bland fjärdeklassare tyder alltså på att kvaliteten i grundskolans tidigare år har ökat sedan 2011 och att den redan år 2016 var tillbaka på ungefär samma nivå som år 2001. I PIRLS har betydelsen av elevsammansättningen endast ökat marginellt. Skillnaderna mellan grupperna är stora, men de har knappt ökat över tid.

ICCS

Figur 9 visar resultatförändringarna i ICCS bland åttondeklassare. Undersökningen har enbart genomförts två gånger, men även här står det klart att resultaten förbättrades under 2010-talet. Förbättringen var faktiskt kraftig: i snitt förbättrades resultaten med hela 42 poäng.⁶ Sverige var det land som förbättrade sina resultat mest mellan 2009 och 2016.

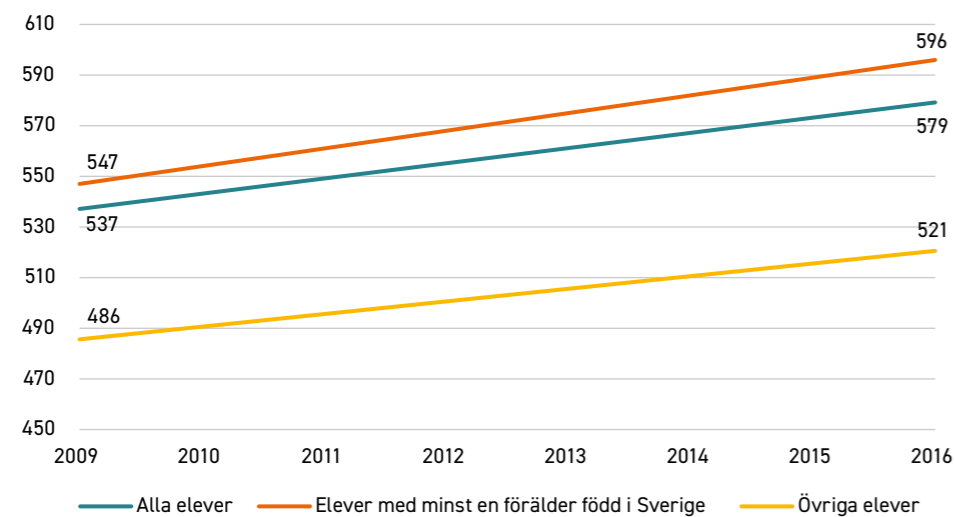
Resultatförbättringen är tydlig bland både elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund, men den var kraftigare bland elever med svensk bakgrund. I denna grupp ökade resultaten med hela 49 poäng, medan resultaten bland övriga elever ökade med 35 poäng. Därför fördubblades nästan betydelsen av elevsammansättning, vilket reflekteras i ett ökat gap mellan snittet bland alla elever och snittet bland elever med svensk bakgrund. Samtidigt var förbättringen tydlig även bland elever med utländsk bakgrund.

Figur A19–A20 i Appendixet redovisar i stället andelen låg- och högpresterande elever. Andelen lågpresterande elever var i praktiken konstant på en extremt låg nivå i ICCS 2009 och 2016 bland både elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund.

Däremot ökade andelen högpresterande elever med svensk bakgrund rejält mellan 2009 och 2016: från 43 procent till 65 procent. Den ökade också bland elever med utländsk bakgrund, men inte lika mycket: från 23 procent till 35 procent.

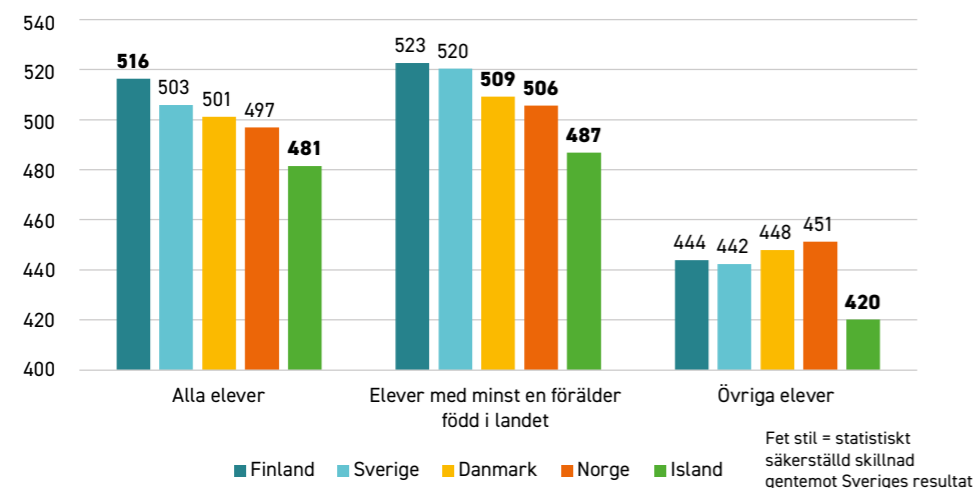
ICCS-undersökningen bland åttondeklassare tyder alltså på att den svenska skolans kvalitet vad gäller samhällskunskap ökade tydligt mellan 2009 och 2016. Liksom i både TIMSS bland åttondeklassare och PISA har förbättringen varit starkast bland elever med svensk bakgrund.

Figur 9. ICCS-resultaten i samhällskunskaper (årskurs 8)

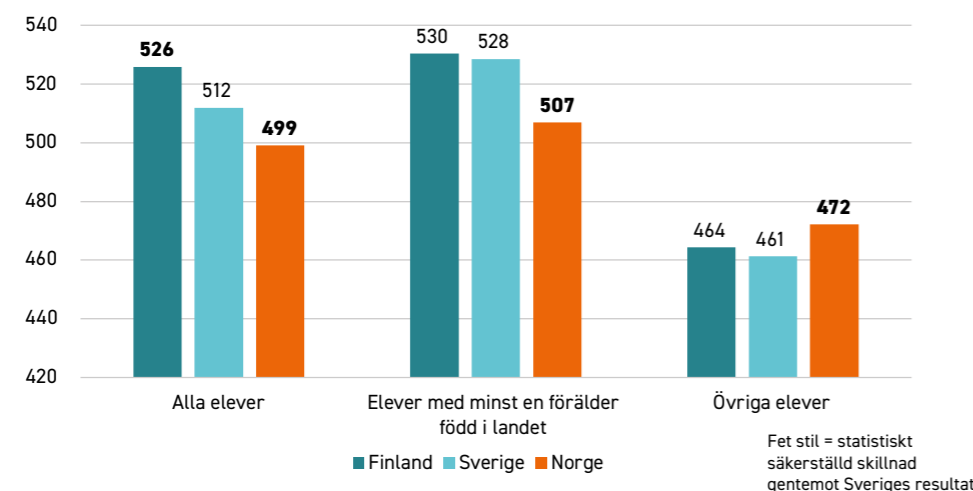

⁶ Skalan i ICCS är densamma som den i PIRLS, PISA och TIMSS, där 100 poäng utgör en standardavvikelse.

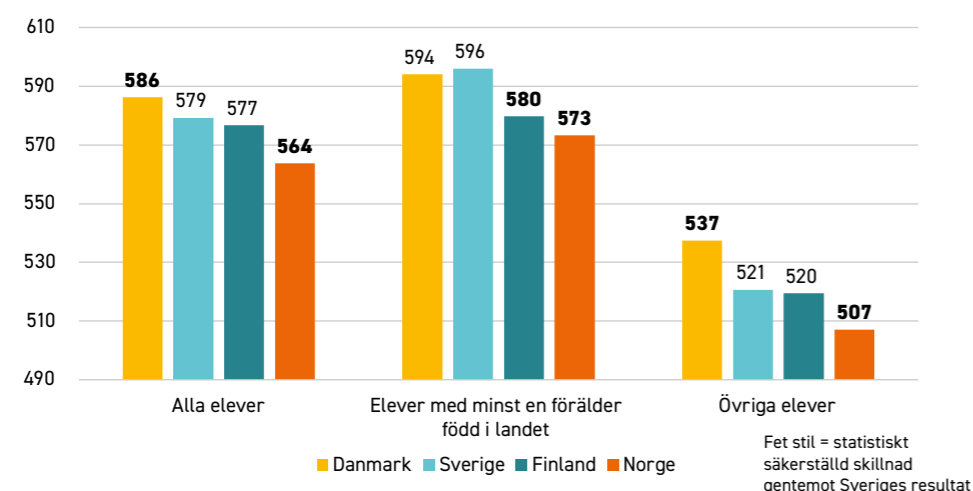
Figur 10. Genomsnittliga resultat i PISA 2018, Nordiska länder

Figur 11. Genomsnittliga resultat i TIMSS 2019, Nordiska länder

Figur 12. Resultat i ICCS 2016, Nordiska länder

HUR PRESTERAR SVENSKA ELEVER I SLUTET AV GRUNDSKOLAN I RELATION TILL ELEVER I ANDRA JÄMFÖRBARA LÄNDER?

Hur presterar svenska elever i slutet av grundskolan i relation till elever i andra jämförbara länder, efter den starka uppgång som kan skönjas bland framför allt elever med svensk bakgrund sedan runt 2010? För att studera detta jämförs de genomsnittliga resultaten bland de nordiska länderna i de internationella undersökningarna på högstadiet. De nordiska länderna har också haft olika invandring, vilket naturligtvis påverkar jämförelserna. Precis som i tidigare avsnitt redovisas därför resultaten bland alla elever, bland elever med minst en förälder född i respektive land och bland övriga elever. Till sist jämförs resultaten även bland alla OECD-länder, med fokus på elever med minst en förälder född i respektive land.⁷

Figur 10 visar att Sverige nådde en delad andraplats i Norden tillsammans med Danmark och Norge, efter Finland, när man jämför alla elever i PISA 2018. Figur 11 visar att Sverige nådde andra plats i TIMSS 2019, före Norge men efter Finland. Men när man tar hänsyn till olika invandring förbättras Sveriges resultat ganska ordentligt och man hamnade då i stället på delad första plats med Finland i bägge undersökningar. Finland har fallit kraftigt i internationella undersökningar under 2000-talet, samtidigt som Sverige har ökat kraftigt under

2010-talet, och nu är alltså skillnaderna i resultat mellan elever med åtminstone en förälder född i respektive land uttraderad i både PISA och TIMSS.

Samtidigt presterar elever med utländsk bakgrund på nästan exakt samma nivå i Finland och Sverige i både PISA och TIMSS. Med andra ord kan skillnaderna i genomsnittliga resultat bland alla elever helt och hållet förklaras av att Finland har färre elever med utländsk bakgrund än Sverige, inte av att eleverna med utländsk bakgrund presterar sämre i Sverige.⁸

Figur 12 visar att Sverige hamnade på en delad andraplats tillsammans med Finland, efter Danmark, i Norden när man jämför alla elever i ICCS 2016. Men när man tar hänsyn till olika invandring förbättras Sveriges resultat och man hamnade då i stället på delad första plats med Danmark. Bland elever med minst en förälder född i landet presterade Sverige samtidigt väsentligt mycket bättre än Finland och Norge.⁹

Totalt sett tyder det mesta på att svensk grundskola idag ligger i topp i Norden, när man på ett bättre sätt jämför lika med lika genom att enbart studera elever som har åtminstone en förälder född i respektive land.

⁷ Siffror i fet stil indikerar att snittet för respektive land skiljer sig gentemot Sveriges med statistiskt säkerställd marginal på minst 10 %-nivån.

⁸ Detsamma gäller jämförelsen med Danmark i PISA 2018, även om poängskillnaden är något större. Bland elever i Norge är dock resultaten bland elever med utländsk bakgrund något bättre i PISA 2018 och TIMSS 2019, om än endast med statistiskt säkerställd marginal i TIMSS. Det är dock omöjligt att avgöra om detta beror på att denna grupp skiljer sig systematiskt åt mellan Norge och de andra länderna, eller på att den norska skolan är bättre på att utbilda dessa elever.

⁹ Även i ICCS 2016 presterade elever med utländsk bakgrund på i princip identiska nivåer i Sverige och Finland. I Sverige presterade denna grupp bättre än i Norge, men sämre än i Danmark.

Faktum är att Sverige framstår som ett av OECD:s mest högpresterande länder, när man enbart jämför elever med inhemsk bakgrund.¹⁰ Figur 13 visar att Sverige nådde en delad andraplats bland OECD-länder i PISA 2018 när man studerar elever med minst en förälder född i landet, med i praktiken identiska resultat som länder som Kanada, Sydkorea, Tyskland och Japan.¹¹ Estland är det enda landet som presterade bättre än Sverige med tydlig marginal, bland elever med inhemsk bakgrund.

Figur 14 visar att Sverige samtidigt nådde en delad tredjeplats bland OECD-länder i TIMSS 2019, med i praktiken identiska resultat som Finland, Litauen, USA, Irland och Ungern.¹² Japan och Sydkorea var de enda OECD-länderna som presterade bättre än Sverige med tydlig marginal. Japan och Sydkorea är i en klass för sig, men Sverige presterar alltså väldigt bra i jämförelse med andra OECD-länder.

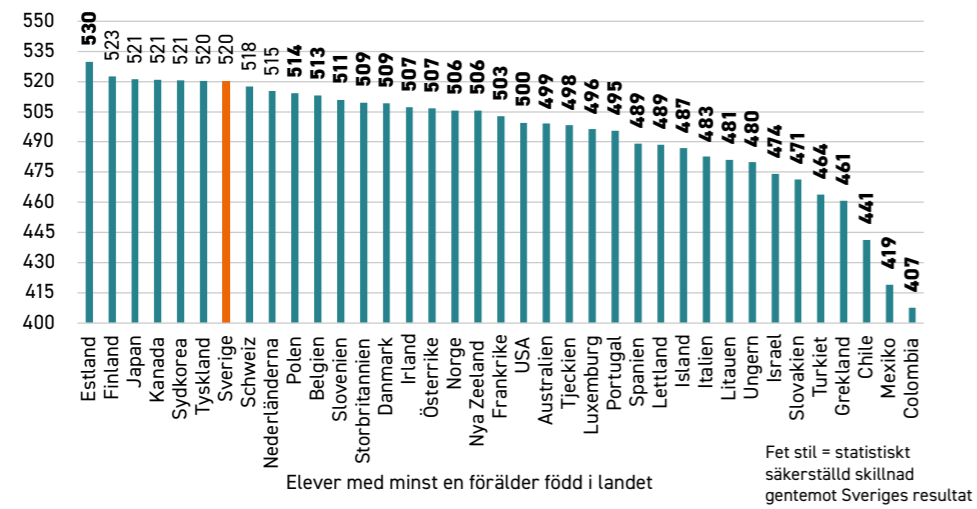
Till sist visar figur 15 att Sverige nådde en delad förstaplats i ICCS 2016, med i praktiken identiska resultat som Danmark som noteras ovan. Intressant nog presterade Sverige mycket bättre än länder som Sydkorea, Estland och Litauen – som alla presterade väldigt bra i åtminstone en av de andra två undersökningarna.¹³

Sverige är alltså ett av ytterst få länder som når toppositioner i OECD i alla tre undersökningar, när man jämför elever med inhemsk bakgrund, även om långt ifrån alla länder har deltagit i alla undersökningar.¹⁴

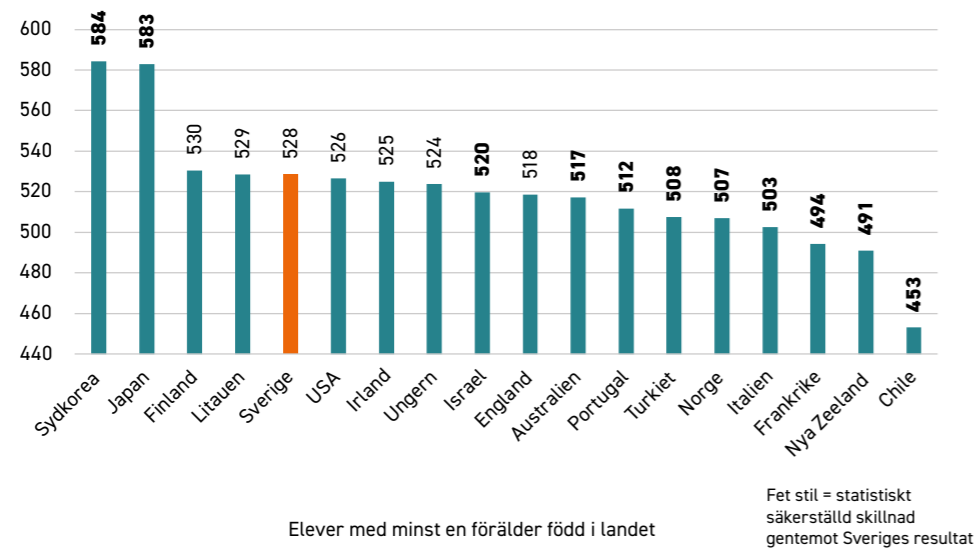
- 10 Spaniens resultat i läsförståelse i PISA 2018 saknas, då det inte var av tillräcklig kvalitet för att kunna beräknas. I jämförelsen använder jag därför Spaniens snitt i matematik och naturvetenskap.
- 11 Japan redovisade inte indikatorer för föräldrarnas födelseland i PISA 2018, men landet har generellt haft, precis som Sydkorea, väldigt få elever med utländsk bakgrund. I TIMSS 2019 var andelen elever med utländsk bakgrund 1,9 procent. Snittet bland elever med japansk bakgrund var i TIMSS 2019 0,2 procent bättre än snittet inklusive alla elever och jag antar att relationen var lika stor i PISA 2018. Resultaten är identiska om man i stället antar att relationen var densamma som mellan det sydkoreanska snittet inklusive alla elever och snittet bland elever med sydkoreansk bakgrund i PISA 2018.
- 12 Analysen inkluderar system som representerar OECD-länder i IEA:s analyser. I TIMSS 2019 deltog även Ontario och Quebec, två kanadensiska regioner som i snitt nådde 529 poäng. Ej avrundad var skillnaden gentemot Sveriges resultat endast 0,14 poäng och långt ifrån statistiskt säkerställt. Även om man låter dessa regioner representera Kanada i jämförelsen inom OECD är slutsatsen kring Sveriges relativa position alltså oförändrad.
- 13 I ICCS 2016 deltog även Nordrhein-Westfalen, ett tyskt förbundsland, som nådde 531 poäng. Även om man låter denna region representera Tyskland i jämförelsen inom OECD är slutsatsen kring Sveriges relativa position alltså oförändrad.
- 14 Bilden förändras inte om man även jämför med EU-länder som inte är medlemmar i OECD. Inget av dessa länder presterade bättre än Sverige i någon undersökning. Om man i stället jämför de svenska resultaten med resultaten i alla länder/ekonomier, inom och utanför OECD, hamnade Sverige på en delad sjätteplats i PISA 2018 (efter B-S-J-Z-regionerna i Kina, Singapore, Hong Kong, Macau och Estland, men på samma nivå som Taiwan), en delad sjundeplats i TIMSS 2019 (efter Singapore, Taiwan, Sydkorea, Japan, Ryssland och Hong Kong) och en fortsatt delad första plats i ICCS 2016 tillsammans med Danmark (före exempelvis Hong Kong, Taiwan och Ryssland). Även om man väljer att jämföra med alla deltagande länder är Sveriges kunskapsresultat alltså bland de bästa i världen totalt sett.

APPENDIX

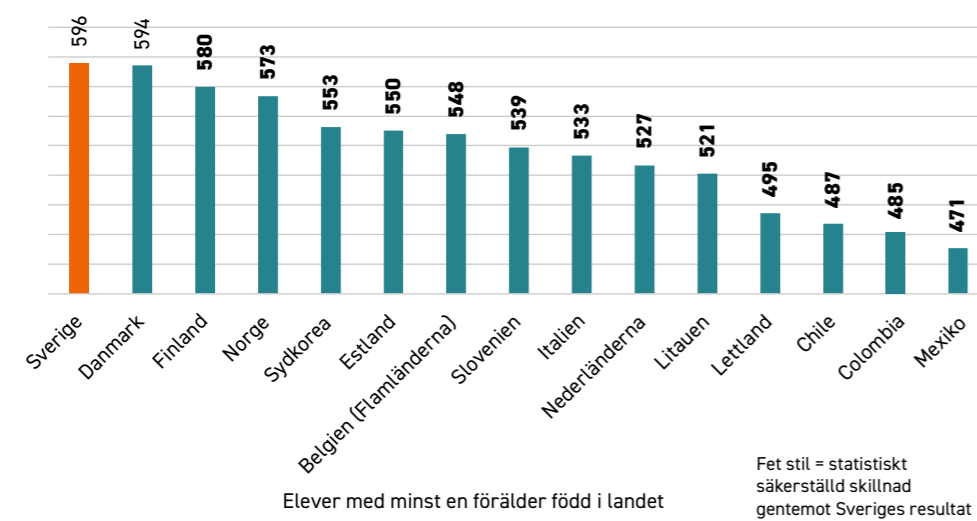
Figur 13. Genomsnittliga resultat i PISA 2018, OECD-länder

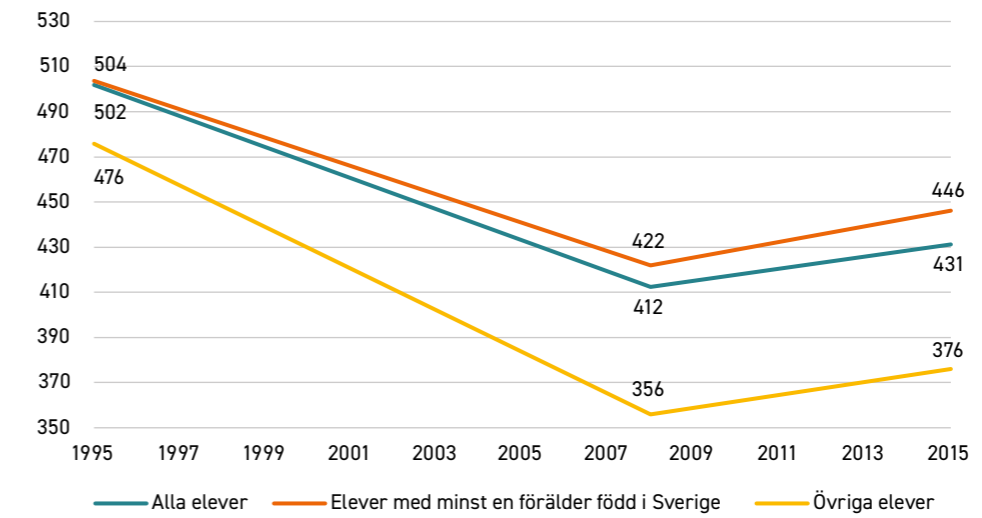
Figur 14. Genomsnittliga resultat i TIMSS 2019, OECD-länder

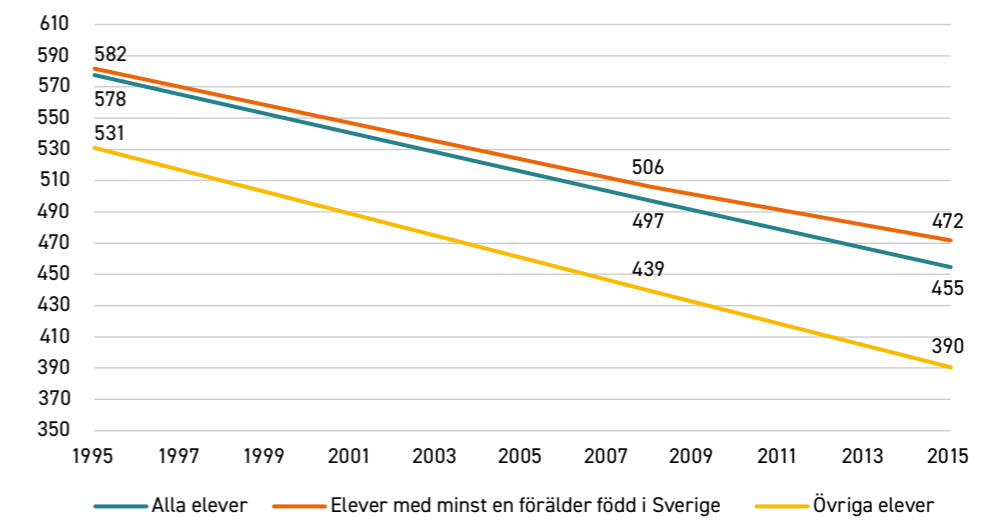
Figur 15. Resultat i ICSS 2016, OECD-länder

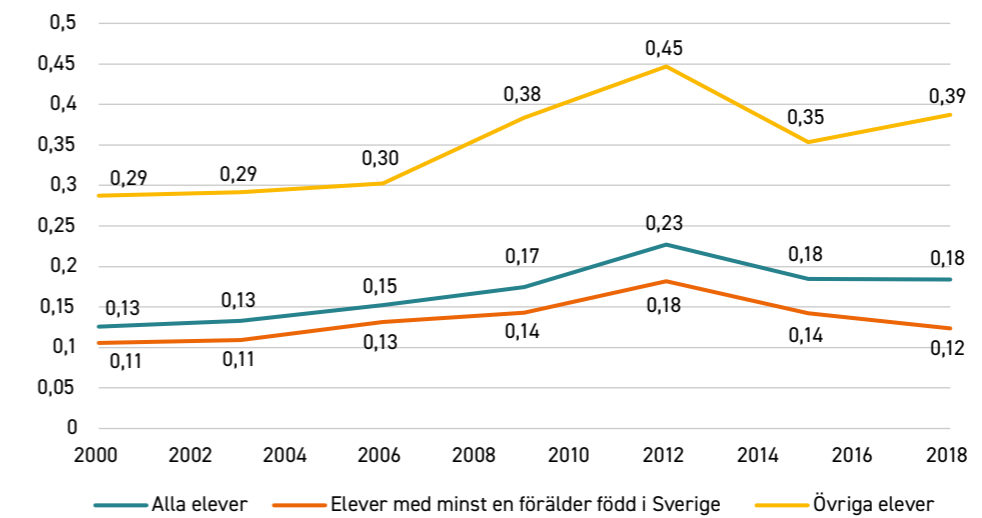
Figur A1. TIMSS Advanced-resultaten i matematik

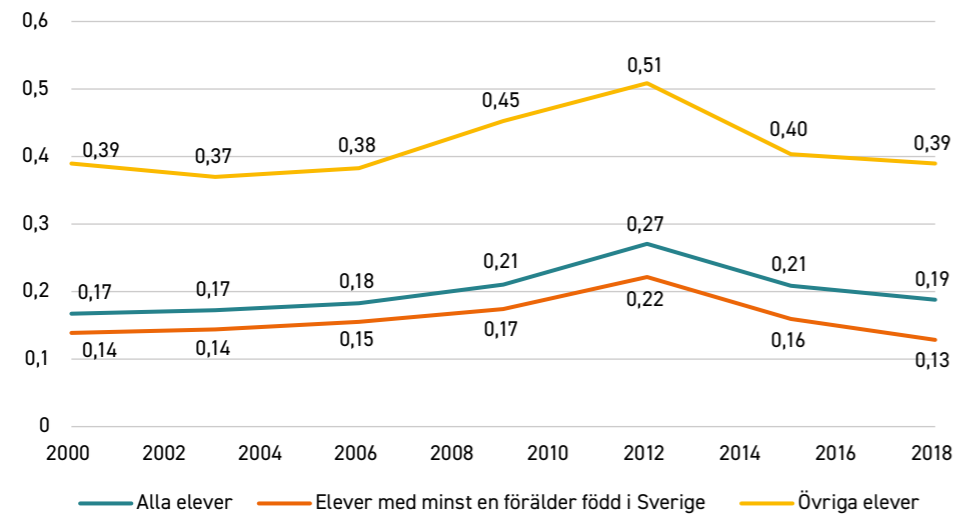
Figur A2. TIMSS Advanced-resultaten i fysik

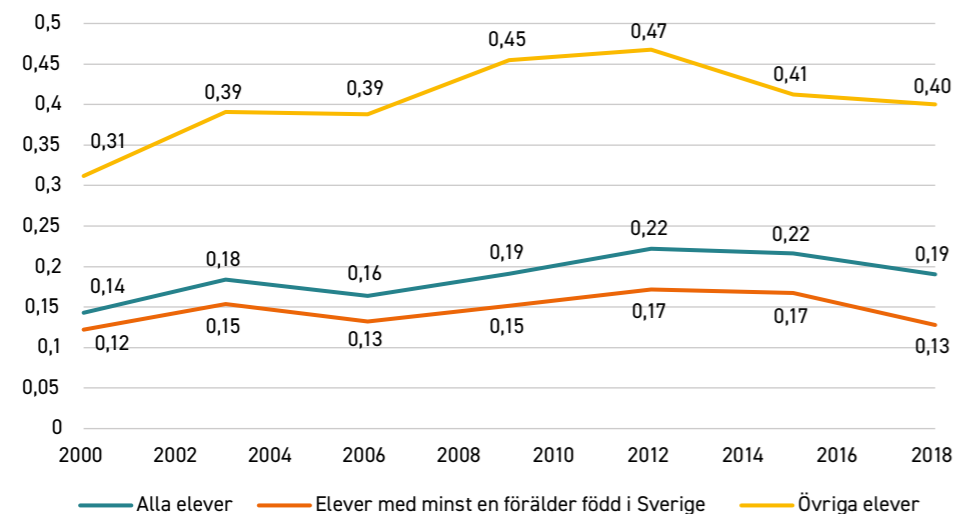
Figur A3. Andelen elever som inte når nivå 2 i läsförståelse i PISA

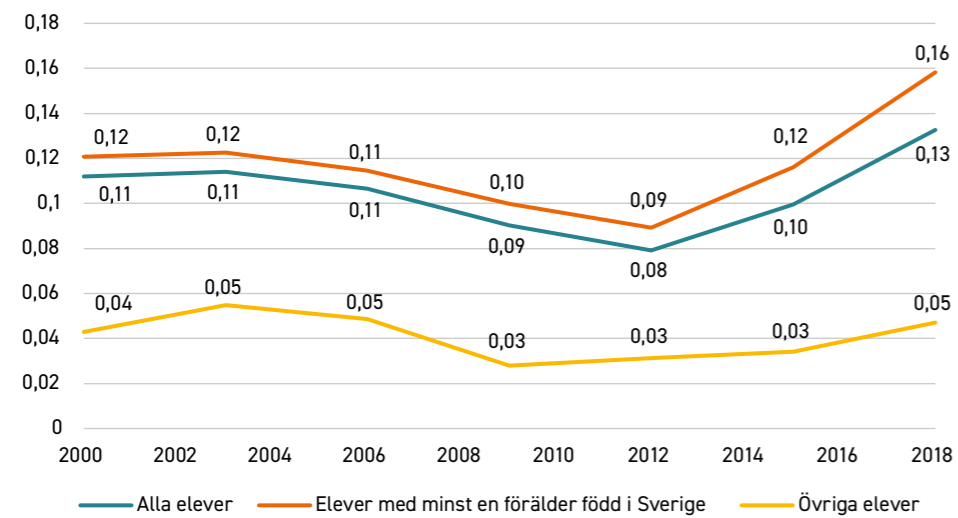
Figur A4. Andelen elever som inte når nivå 2 i matematik i PISA

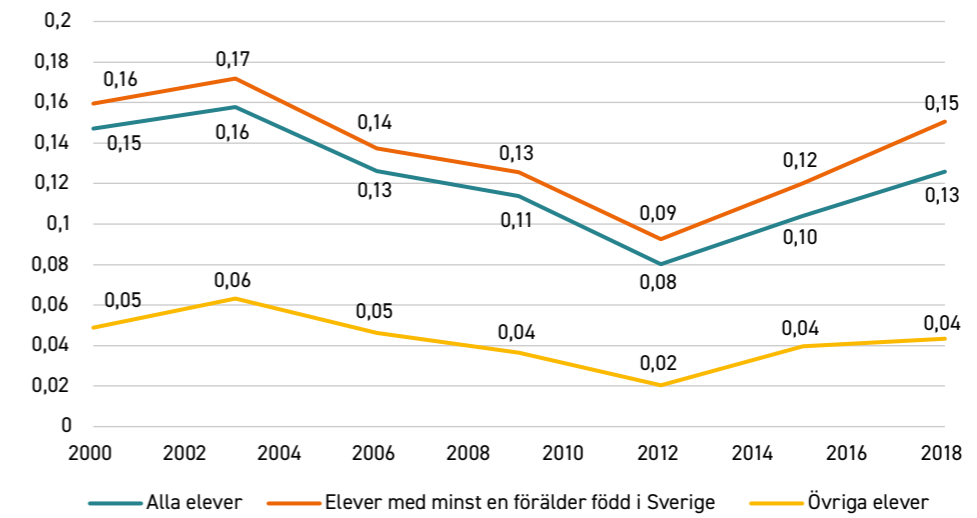
Figur A5. Andelen elever som inte når nivå 2 i naturvetenskap i PISA

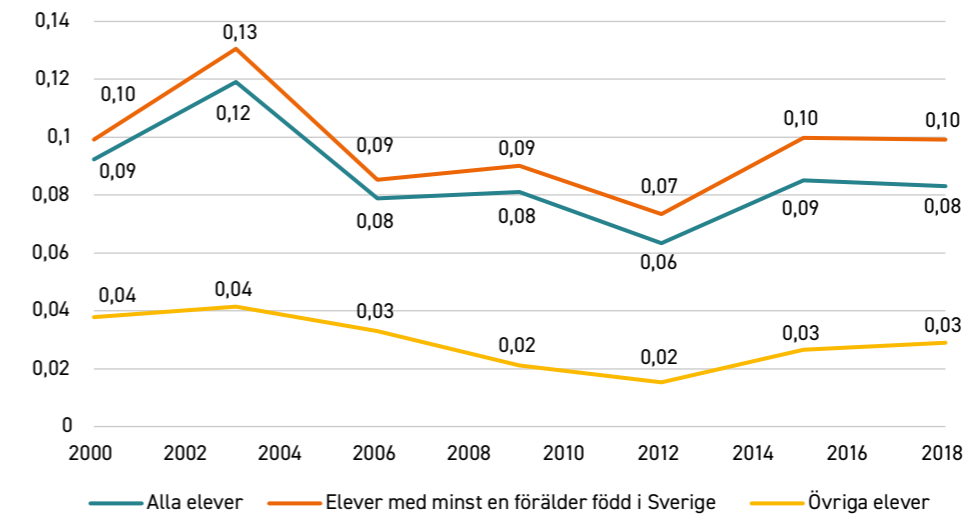
Figur A6. Andelen elever som når minst nivå 5 i läsförståelse i PISA

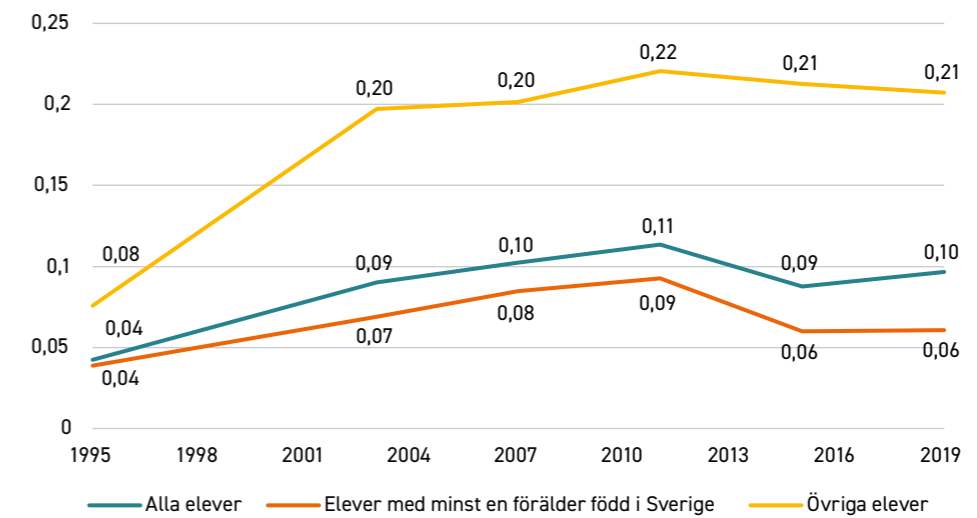
Figur A7. Andelen elever som når minst nivå 5 i matematik i PISA

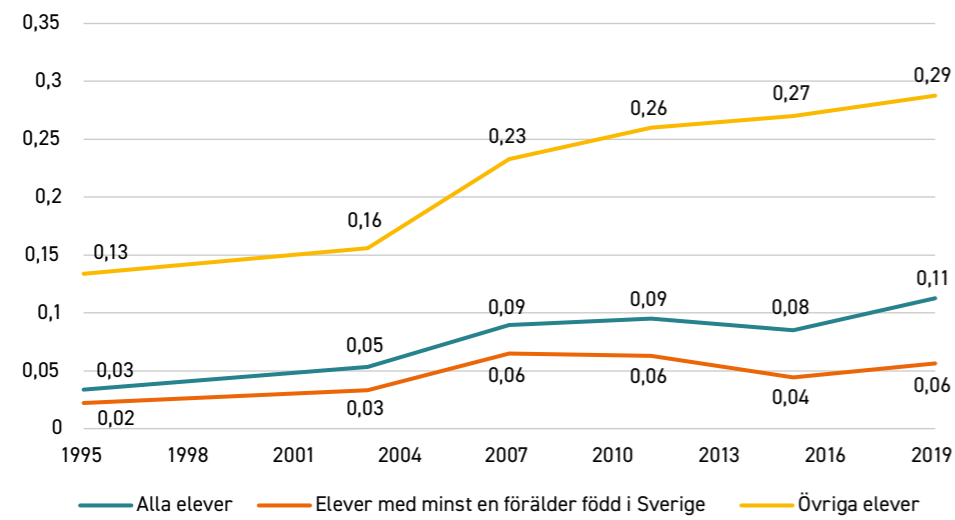
Figur A8. Andelen elever som når minst nivå 5 i naturvetenskap i PISA

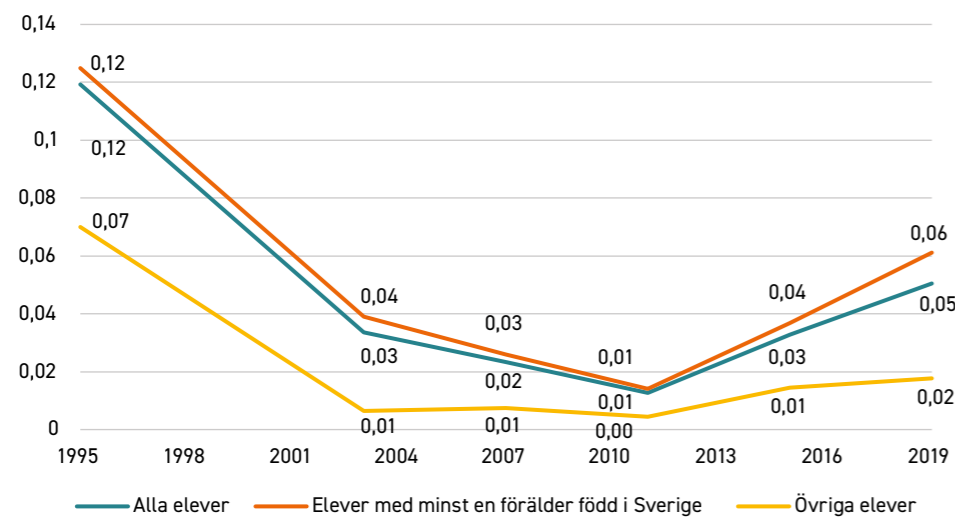
Figur A9. Andelen elever som inte når elementär nivå i matematik i TIMSS (årskurs 8)

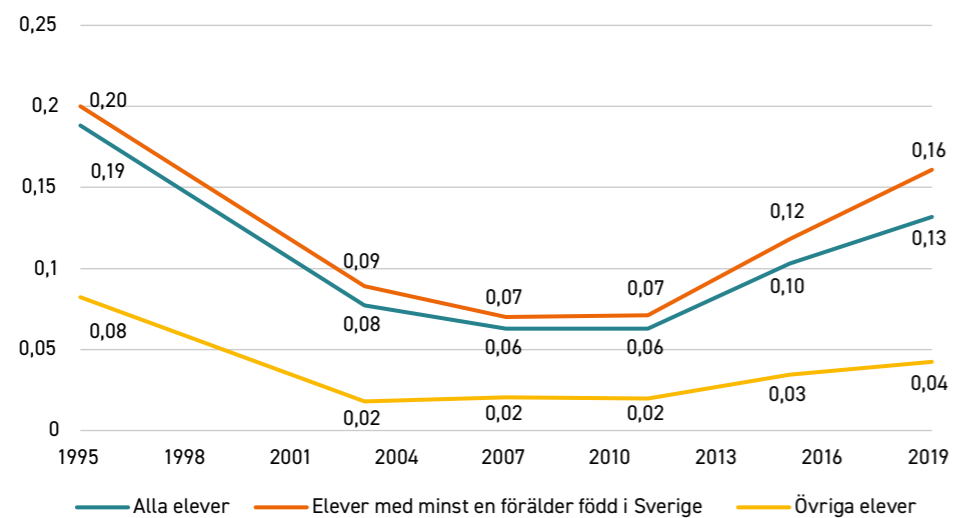
Figur A10. Andelen elever som inte når elementär nivå i naturvetenskap i TIMSS (årskurs 8)

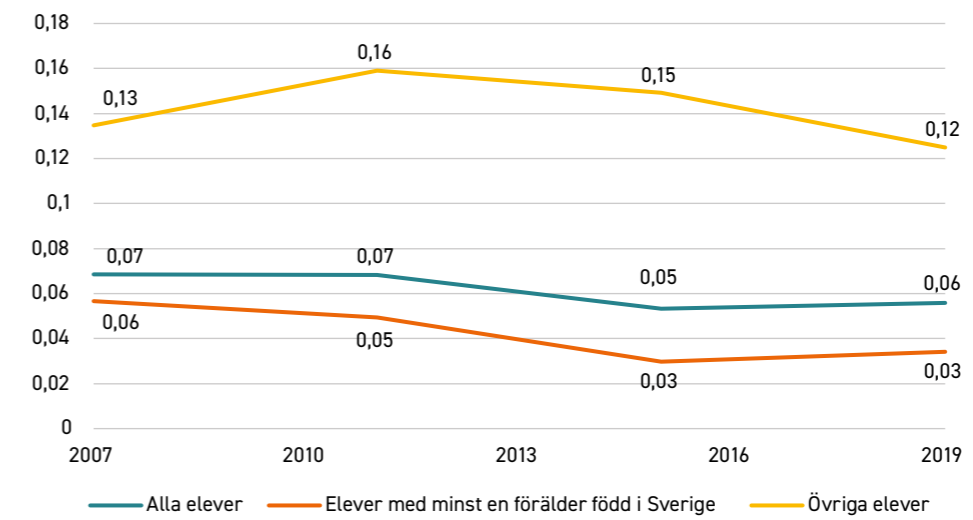
Figur A11. Andelen elever som når avancerad nivå i matematik i TIMSS (årskurs 8)

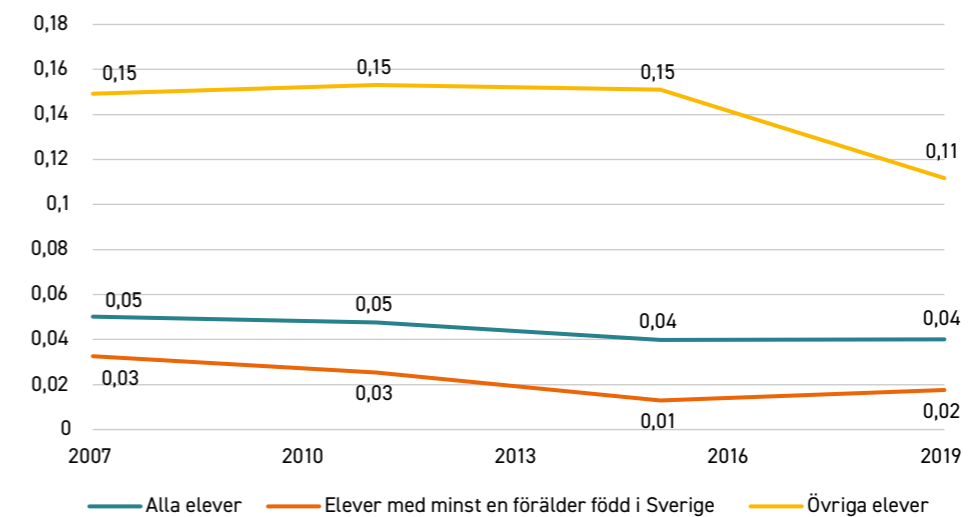
Figur A12. Andelen elever som når avancerad nivå i naturvetenskap i TIMSS (årskurs 8)

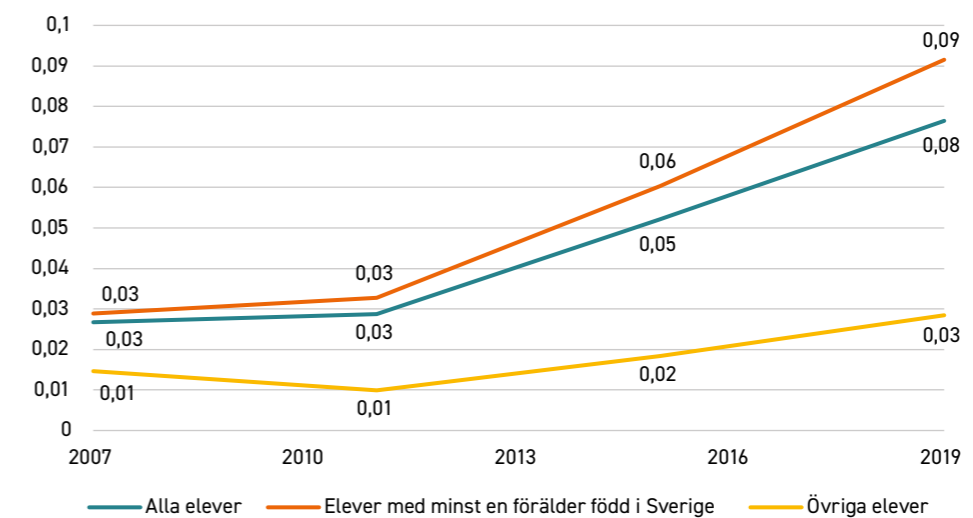
Figur A13. Andelen elever som inte når elementär nivå i matematik i TIMSS (årskurs 4)

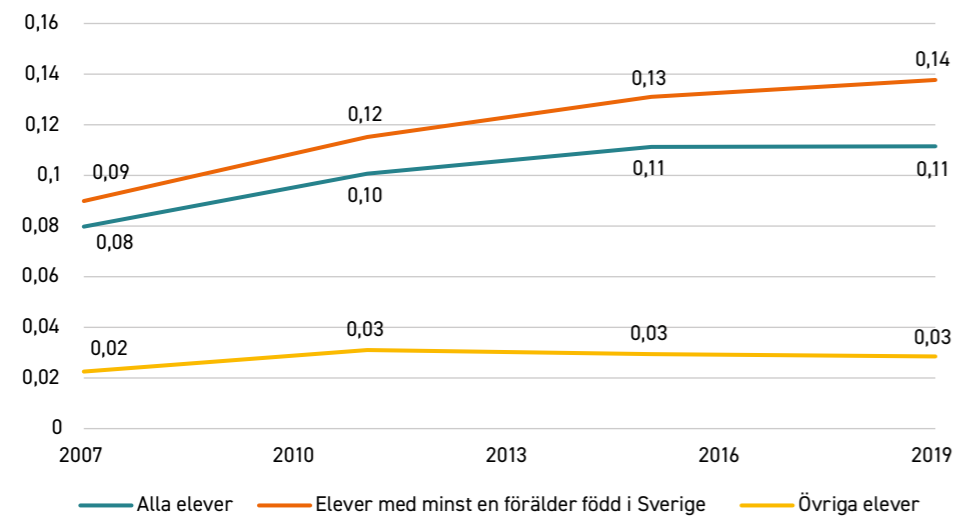
Figur A14. Andelen elever som inte når elementär nivå i naturvetenskap i TIMSS (årskurs 4)

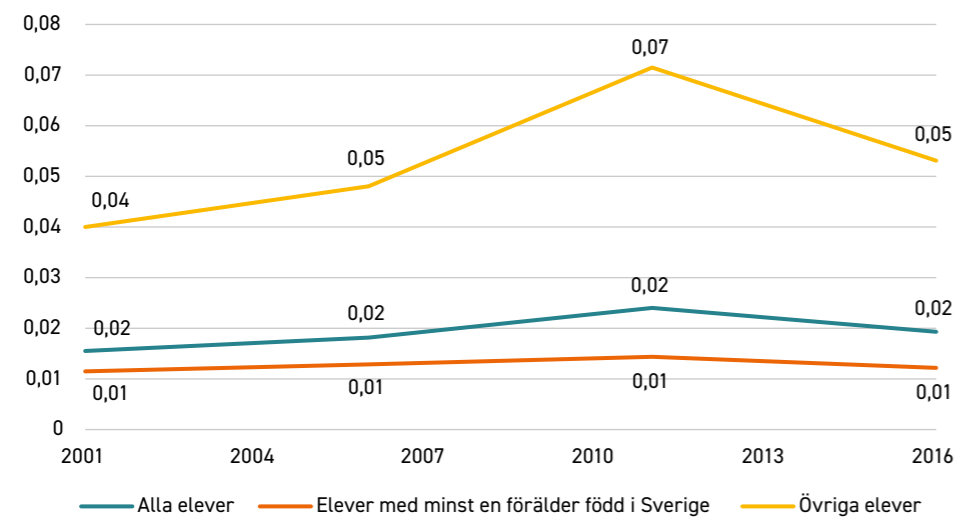
Figur A15. Andelen elever som når avancerad nivå i matematik i TIMSS (årskurs 4)

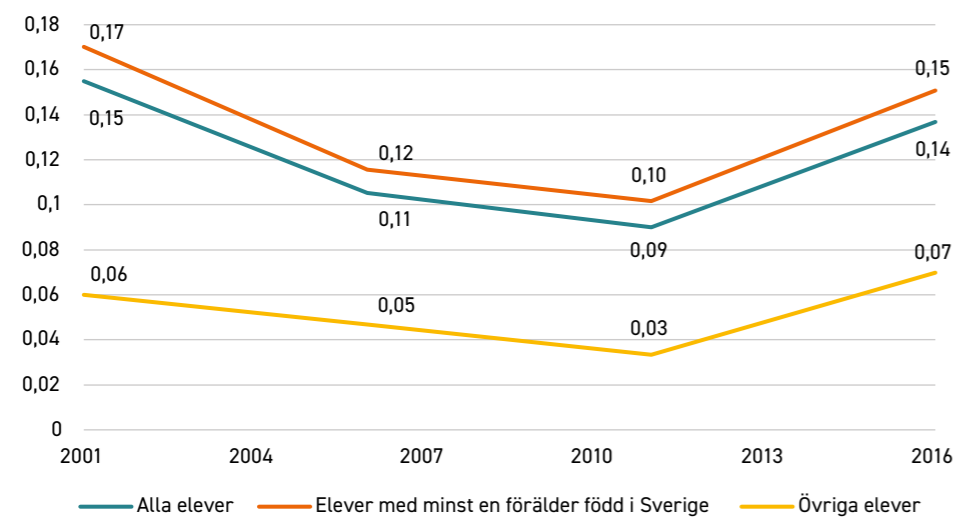
Figur A16. Andelen elever som når avancerad nivå i naturvetenskap i TIMSS (årskurs 4)

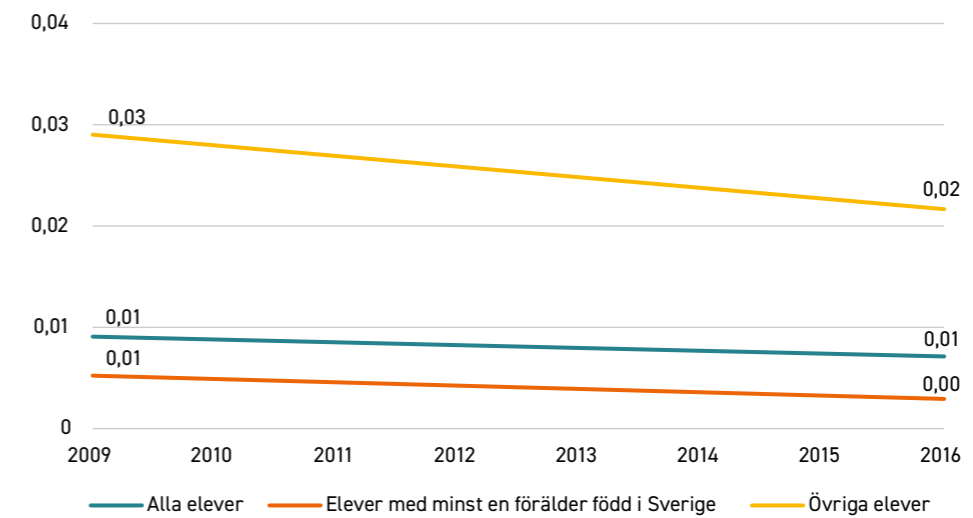
Figur A17. Andelen elever som inte når elementär nivå i PIRLS (årskurs 4)

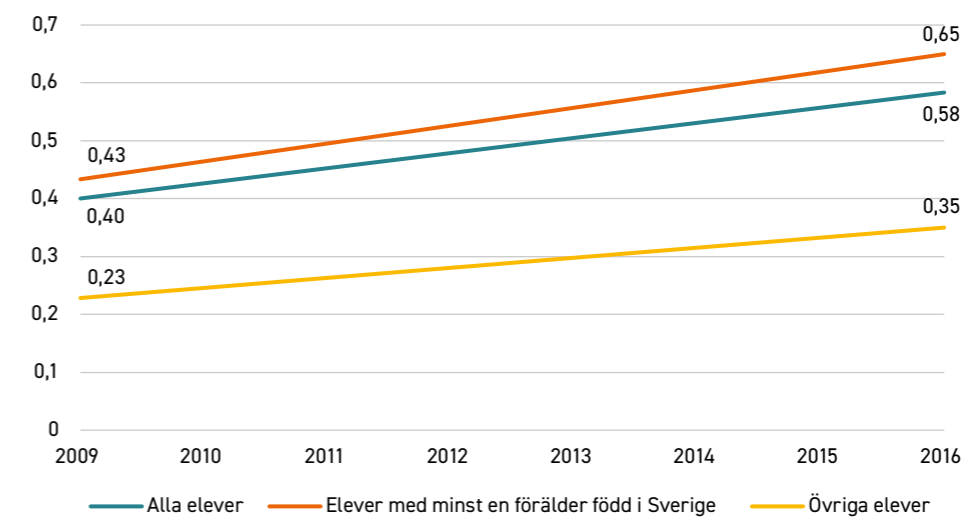
Figur A18. Andelen elever som når avancerad nivå i PIRLS (årskurs 4)

Figur A19. Andelen elever som inte når nivå D i ICCS (årskurs 8)

Figur A20. Andelen elever som når nivå A i ICCS (årskurs 8)

Fria marknader
personlig frihet
öppna samhällen

TIMBRO